

ХРОНІКА

ДЕСЯТІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ ІМЕНІ АКАДЕМІКА ЄВГЕНА ЛАЗАРЕНКА

О. Матковський, І. Мисяк

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Грушевського, 4, 79005 м. Львів, Україна
E-mail: ivanna.misiak@yandex.ua*

Восьмого–одинадцятого вересня 2016 р. відбулися чергові Десяті наукові читання імені академіка Євгена Лазаренка, які започаткували 1997 р. з ініціативи його учнів кафедри мінералогії Львівського університету імені Івана Франка (Євген Лазаренко очолював цю кафедру 25 років) та Українське мінералогічне товариство (засноване Є. Лазаренком 1970 р.). Читання організував Львівський національний університет імені Івана Франка за участю Інституту геології і геохімії горючих копалин НАН України, Українського мінералогічного товариства та Наукового товариства імені Шевченка.

Невипадково вже вчетверте Лазаренківські читання проведено на базі спортивно-оздоровчого табору “Карпати” Львівського університету (с. Карпати Мукачівського р-ну Закарпатської обл.), адже його було відкрито з ініціативи й активної участі Є. Лазаренка в часи його керівництва Львівським державним університетом (1951–1963).

Для участі в читаннях було заявлено 24 усні та 26 стендових доповідей. Серед їхніх авторів представники Київського, Львівського, Волинського та Криворізького національних університетів, Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне), Донецького національного технічного університету, Інституту геологічних наук НАН України, Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М. П. Семененка НАН України, Інституту геології і геохімії горючих копалин НАН України, Інституту прикладної фізики НАН України, а також Московського державного університету імені Ломоносова, Західноякутського наукового центру АН Республіки Саха (Якутія), Інституту геології і мінералогії імені В. С. Соболева Сибірського відділення РАН, Варшавського університету і Геологічного інституту Норвегії.

У безпосередній роботі наукових читань узяло участь понад 40 учасників – науковців, педагогів, аспірантів і студентів, головно, ЛНУ імені Івана Франка та інститутів НАН України. На чотирьох засіданнях заслухано й обговорено 19 усних і 16 стендових доповідей. Вони стосувалися різних проблем мінералогії (генетичної, регіональної, космічної, типоморфізму тощо), частково геохімії, літології та рудоутворення.

Учасники Десятих наукових читань імені академіка Євгена Лазаренка.

Засідання веде голова оргкомітету Десятих читань, декан геологічного факультету ЛНУ імені Івана Франка М. Павлунь.

Учасники Десятих наукових читань імені академіка Євгена Лазаренка мали на меті, передусім, проаналізувати стан реалізації задумів ученого щодо створення монографічного зведення з мінералогії України, мінералогічного словника-довідника Карпато-Балканської гірської системи та новітні дані з мінералогічних досліджень.

У першій доповіді, яку виголосив *О. Матковський* (ЛНУ імені Івана Франка), – “Стан реалізації задуманих і розпочатих Євгеном Лазаренком праць з мінералогії України та Карпато-Балканської гірської системи” (співавтор *Є. Сливко*) – зазначено про часткову реалізацію задумів Євгена Костянтиновича, а саме: у підготовці та виданні книги “Мінерали України. Краткий справочник” (1990), у низці узагальнювальних публікацій під час тривалої роботи над підготовкою “Мінералогічної енциклопедії України” (МЕУ) (2006–2015), у виданні п’яти книг із серії “Мінерали Українських Карпат” (1990, 1995, 2003, 2011, 2014) та праці “Minerals of the Carpathians” (2002).

З доповіддю “Про стан реалізації задуманих і розпочатих Євгеном Лазаренком наукових праць з мінералогії України та Карпато-Балканської гірської системи” виступає *О. Матковський*.

Цьому ж питанню присвячена доповідь *Г. Кульчицької* (ІГМР імені М. П. Семенка НАНУ) “Мінералогія в інформаційному просторі” (співавтор *Д. Черниш*), у якій схарактеризовано труднощі у підготовці МЕУ, пов’язані з назвами мінералів, вимогами до них та затвердженням нових мінеральних видів відповідними комісіями Міжнародної мінералогічної асоціації.

Серед виголошених цікавими були доповіді *А. Вальтера* (Інститут прикладної фізики НАНУ) про новий практично важливий різновид монациту Побужжя (співавтори *В. Андреев*, *В. Павлюк*, *А. Пісанський*, *Н. Підберезька*), *О. Андреева* (Інститут прикладної фізики НАНУ) про досвід застосування рентгенофлуоресцентного методу для дослідження системи Rb–Sr калієвих мінералів (співавтори *А. Вальтер*, *О. Хлонь*), *П. Білоніжки* (ЛНУ імені Івана Франка) про роль мінералогічних досліджень у вивченні умов формування флішових формацій Криму й Карпат, *С. Кривдика* (ІГМР імені М. П. Семененка НАНУ) про нові дані

з мінералогії лужних порід України (співавтор В. Шаригін), *В. Прокопця* (Коледж геологорозвідувальних технологій КНУ імені Тараса Шевченка) про агати Іванчинського базальтового родовища (співавтор В. Сковороднєв), *М. Павлуня* (ЛНУ імені Івана Франка) про прогнозно-металогенічне значення термобарогеохімічних ендегенних рудних формацій, *Д. Возняка* (ІГМР імені М. П. Семененка НАНУ) про флюоцерит-(Се) із камерних пегматитів Волині, *А. Гречановського* (ІГМР імені М. П. Семененка НАНУ) про модель аморфізації структури циркону за даними комп'ютерного моделювання (співавтор Н. Єрьомін), *Л. Шумлянсько-го* (ІГМР імені М. П. Семененка НАНУ) про геохімію ільменіту з українських анортозит-мангерит-чарнокіт-гранітоїдних формацій (співавтори А. Korneliusen, S. Øyvind з Геологічної служби Норвегії та В. Bagiński з Варшавського університету).

Виступ Г. Кульчицької з доповіддю “Мінералогія в інформаційному просторі”.

Космічній мінералогії були присвячені доповіді науковців ІГМР імені М. П. Семененка НАНУ: *В. Семененко*. Природа порфірового бітумовмісного ксеноліту в хондриті Кримка (співавтор Н. Гіріч); *А. Гіріч*. Структурно-мінералогічна характеристика порфірового бітумовмісного ксеноліту в хондриті Кримка (співавтор В. Семененко); *С. Ширінбекова*. Мікроскульптура звітрової поверхні зерен олівіну з паласитів.

Вражаючими були доповіді екологічного спрямування з показом катастрофічних явищ, пов'язаних з видобутком корисних копалин. Зокрема, *В. Мельничук* (Національний університет водного господарства та природокористування) у доповіді “Прогнозні чинники та розшукові ознаки локалізації бурштину в Прип'ятському басейні” (співавтор М. Криницька) навів жахливі картини, які виникають після видобутку бурштину, особливо несанкціонованим способом, у межах Волинської й Рівненської областей. У доповіді *В. Дяківа* (ЛНУ імені Івана Франка) “Розвиток прибортового соляного карсту як головний чинник формування стійкого гідроізоляційного прошарку в процесі затоплення Домбровського кар'єру” продемонстровано досить страшні наслідки недосконалої (хижацької) розробки соляних родовищ.

Перед початком засідань. Зліва направо: В. Кухарук, П. Білоніжка, М. Павлунь, О. Матковський.

Учасники конференції поспішають на ранкове засідання. На першому плані зліва направо: О. Гречанівський, О. Гречановська, Д. Возняк.

Серед молодих науковців заслухано доповіді *Г. Федчун* (ЛНУ імені Івана Франка) про імовірність алмазоносного магматизму в Передкарпатському прогині, *Ю. Череміського* (ІГТГК НАНУ) про структурно-літологічний контроль метасоматозу поверхневих сольових та вуглеводневих проявів у Скибовій зоні Карпат і Передкарпатському прогині (співавтори *Г. Петруняк*, *О. Череміська*, *М. Петруняк*), *С. Луньова* (ІГМР імені М. П. Семененка НАНУ) про геохімічні особливості слюд у малінітах Покрово-Кириївського масиву.

Досить багатою і різноманітною була інформація стендових доповідей, про які доповів їхній куратор *М. Ковальчук*. Найчисленнішими були доповіді, присвячені вивченню включень у мінералах різного генезису (*І. Наумко*, *Н. Бачевич*, *Т. Брилинський*, *Т. Занкович* та ін.), золотоносності (*М. Ковальчук*, *В. Сукач*,

Учасники читань на фоні палацу графів Шьонборнів (замок Берегвар).
Зліва направо: О. Бучковська, М. Зубик, І. Мисяк, Г. Федчун.

Біля стендових доповідей Л. Фігура, Ю. Крошко, М. Ковальчук.

Л. Фігура та ін.), піроксенів, амфіболів і нефеліну з порід Покрово-Кириївського масиву у Приазов'ї (С. Кривдік, В. Гаценко, Є. Луньов, В. Шаригін), ільменітоносності кір звітрювання Українського щита (Ю. Крошко).

В обговореннях доповідей виступили Г. Кульчицька, Д. Возняк, П. Білоніжка, В. Мельничук, М. Петруняк, О. Матковський. Вони наголосили на важливос-

ті й актуальності розглянутих під час читань різних проблем мінералогії, зазначили про добру організацію і гарне перебування в Карпатському краї, висловили вдячність керівництву оргкомітету. Чергові читання запропоновано присвятити питанням стану підготовки мінералогічної енциклопедії України і, мабуть, провести їх у Києві.

З обговоренням стендових доповідей виступає М. Ковальчук.

До початку роботи читань опубліковано матеріали у вигляді окремого збірника “Десяті наукові читання імені академіка Євгена Лазаренка” (відп. ред. О. Матковський. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 116 с.). Збірник містить 48 доповідей, у яких висвітлено питання про стан реалізації задуманих і розпочатих Є. Лазаренком наукових праць з мінералогії України та Карпато-Балканської гірської системи, наведено новітні матеріали з теоретичної, генетичної, регіональної, експериментальної та космічної мінералогії, схарактеризовано різноманітні аспекти мінералогії, геохімії та флюїдного режиму процесів формування родовищ металевої й неметалевої сировини (алмаз, золото, мідь, залізо, титан, рідкісні й рідкісноземельні метали, калійні солі, вуглеводні та ін.).

В останній день наукових читань проведено геологічну екскурсію “Вулканічні структури долини р. Визниця” під керівництвом завідувача кафедри мінералогії Л. Скакуна. Учасники ознайомилися з лавовими потоками різної будови, відвідали Клочківське та Шелестівське родовища андезито-базальтів.

На завершення нашої інформації наведемо слушні й, мабуть, доцільні зауваження та побажання одного з учасників Десятих наукових читань імені академіка Євгена Лазаренка В. Прокопця, завідувача геологічного музею Коледжу геологорозвідувальних технологій КНУ імені Тараса Шевченка, а саме: 1) відсутність на читаннях спеціалістів-геологів та вчених з найближчих зарубіжних країн (Угорщина, Польща та ін.); 2) відсутність викладачів Ужгородського й Мукачівського університетів – хоча б як слухачів; 3) глибоке здивування викликає той факт, що жоден з учасників (крім КГРТ) не мав із собою фактажу – взірців мінералів і гірських порід.

Учасники наукових читань на геологічній екскурсії у кар'єрі с. Кленовець
(Шелестівське родовище андезито-базальтів)

Науковець пропонує в інформаційних повідомленнях зазначати бажаний супровід доповідей фактичним (кам'яним) матеріалом; увести до програми читань *“годину обміну кам'яним матеріалом серед учасників читань”*, а також, оскільки в Закарпатті чимало цікавих з мінералогічного погляду об'єктів (Мужієвське родовище, Вишківське рудне поле, Солотвинський соляний шток та інші), обов'язково до кожного чергового Читання змінювати маршрут екскурсій; це дасть змогу зберегти “контингент” його учасників.

Доцільним, на думку В. Прокопця, було б за невеликих зусиль викладачів, аспірантів та студентів-геологів ЛНУ оформити кімнату (кабінет, музей та ін.) з розміщенням у ній не лише кам'яного матеріалу, а й яскравих постерів, таблиць, геологічних карт і розрізів. Доречною була б невеличка бібліотека науково-популярної літератури з мінералогії. Ознайомлення студентів ЛНУ з експозицією “мінералогічного кабінету” в період оздоровлення насатило б їхнє перебування в таборі цікавою геолого-мінералогічною інформацією. Бажаними гостями “кабінету” стали б гості з сусіднього санаторію “Карпати” – потенційні “постачальники” абітурієнтів. Геологічний музей Коледжу геологорозвідувальних технологій КНУ готовий надати допомогу колегам у цій важливій і благородній справі (мінерали, гірські породи, карти, схеми, фотографії тощо).